

Il ranvèr convertiu : drama en 1 act

Autor(en): **Tuor, Alfons**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **5 (1901)**

PDF erstellt am: **20.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881960>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Il ranvèr convertiu.

Drama en 1 act

da

Alfons Tuor.

Persunas :

Ranvèr		Mistral
Emprem	artavel	Tat
Secund		Scrinari
Figliol		Vischins
Spazzatgamin		Matatschs.

Il teater representa ina stiva de purs. Dretg e seniester escha. Giu funds il teater in beun. Vid la preit ina ura. Seniester davontier ina meisa. Dretg davon tier ina truca. Dretg encunter il funds ina scaffa. Dretg e seniester dal teater anora.

 Quest drama ei originals dalla entschatta tochen la fin ed astga buca vegnir representaus senza la lubientscha digl autur.

La canzun dil ranvèr.

(Prolog.)

In vegl ranver haveva
Viu treis ga trent' atuns.
El rauba possedeve
En capitals e funs.

Duront si' existenza
D' enguosch' e de quitau,
El vev' en permanenza
Rafflau ed engulau.

La biestga tgierlentav' el,
Ch' ell' era oss' e pial.
Il proxim sgurtigiav' el
Cun tiarms e capital.

Peun sec ed au' e scotga
Survevan bein ad el,
E truffla mala cotga
Gustav' ad el sco mel.

Sin via comparev' el
Adina tut sterschliis,
Pertgei mai secartev' el
De far si dus vistgius.

Cun sia vergna gita
El mav' a laghignont;
Cun sia detta tritta
El mav' a rafflernont.

A tutt' la mataschaglia,
Che vevan el per miert,
Stuev' el dar bataglia
En cas' ed ordaviert.

E davos tier bettevan
Sin el spid' ils vischins,
Che davon tier temeivan
Ses crutschs e ses rampins.

Mo' l emblidav' a casa
Sgarnoflas e disgusts,
Dumbront leu plein extasa
Ses capitals e frusts.

El steva giest en cauma
Sper siu lagugn chignaus,
Cu 'l ei dalla posauna
Dal mund vignius clomaus.

E sur siu scazzi croda
Il vegl stinau ranvèr,
Che vev' en vet' ord moda
Murau cun il danèr.

El era, gie strusch era,
Dal mund passaus navent,
Ch' artavels cun canera
Sederschan dad esch ent.

Tut a buffont els vegnan
E giezan schon lur dents —
Ed en lur grefflas tegnan
Els schon lur car parents:

Els mettan strusch en bar' el
E strusch en in vaschi —
Els mettan mo sut tiar' el
Dabot cul nas ensi.

E plein da furi' els dattan
Vid truccas e lagugns,
E berlan e sebattan
Cun stgeinas e cun pugns,

E fan terriblas catschas
Per survignir lur munts,
Cun fridas e smanatschas
Sco tigers furibunds.

E ti, ranvèr, che schajas
Cul nas ensi sut tratsch,
Aschia parter lajas
Tiu scazzi, ti pupratsch?

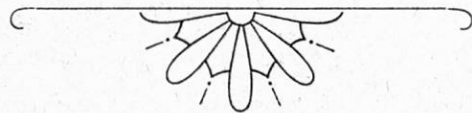
Di, audas tes artavels
Sin tei terment sgiavlar?
Ti eis ca staus capavels
De schar pli bia artar?

Di, vesas tes artavels
Vi processont tes beins
Cun advocats capavels
Bia jamnas e bia meins?

Pertgei eis ti tamazi
Schi malamein vivius
Per aquistar in scazi
Ch'ei ussa schon stulius?

Ach, giest quei scazi ha tei
Surdau al truament,
Ed egl uffiern uss fa tei
Laguoter aur buglient.

Tei vegl ranvèr che vevas
Viu treis ga trent' atuns,
E rauba possedevas
En capitals e funs.

1. Scena.

(Ranvèr intrescha seniester cun in fagot-schlondas sut bratsch e tilla quel dretg atras gl'esch.)

Ranvèr. Ins sto tener ensemen il pauc, sch'ins vul ver il bia. Daguots e daguots fan puoz, buatschs e buatschs in lidimè, raps e raps in capital. Quei san mes parents buc. (El pren ord scaffa in ruog aua, ina scadiola, peun sec, in marti e metta quei tut sin meisa.) Jeu sun bunamein jus a frusta cun encurir silla pézza mia caura piarsa, mia suletta caura, ch' jeu hai buca cargau ad alp per ver in tec latg duront la stad. (El sesa a meisa, smacca il peun cul marti e maglia.) Sch'il cavrerè vegn buca cun ella quest' sera, till' jeu ô ad el las ureglias. (El maglia sco sura.) Miu resti stgass esser tarschanaus bein. (El tilla ora il tschiep, ch'ei ruts si dies.) Cheu ha 'l tschiep in scarp. Quei custa fil e scrottas. Jeu sun in pauper um. (El tilla ora ils calzès.) Cheu meunca ina guota, leu ina guota. Mintg' on munglass jeu ver calgiès en casa. (El tilla en tschiep e calzès e maglia sco sura.) Jeu piteschel in bi don, sche la caura vegn buc a meuns. Il peun ei mischs e dirs sc' in crap. Mo quei che mazza buc, engrascha. Jeu sun in pauper um e sto migliar de quei ch' jeu hai. (El smacca in toc peun culs dents.) Mo sch' jeu pudess ruer tut. (El sesforza de ruer e seglia tut en ina sin peis.) Ussa survegn' jeu puspei mal ils dents. (Current pella stiva entuorn.) Jeu sundel propi in pauper um, nischius sin ina schliata enzenna, mo per vegnir mudergiaus. (El ligia si il tgau cun in fazolet tgietschen.) Tiel doctor mund' jeu buc. Jeu sai nuota, con mal jeu stuess ver avon ch' jeu mass tier el. Sch' il dent fa memia, till' jeu ô el cun ina zeunga de porcs. Jeu sun in pauper um.

2. Scena.

(Treis matatschs paupers, grond, maseun e pign, intreschan seniester.)

Grond. (Tunschent il meun.) Dei a nus dus raps.

Maseun. (D'in meun.) Ei fa nuot, sch'els ein ê da méffa.

Ranvèr. Seturpieis buca d'ir a rugar? Il schandarm vegn e va cun vus. Jeu sun in pauper um.

Grond. Nus lein dir paternos persuenter.

Ranvèr. Ins sa buca viver mo da paternos. Il tschiel lai buca sgular utschals barsai en bucca. Sche vus duvreis danèrs, mei tiel mistral e gl'augsegner. Lezs han pli daret ch'jeu. Dar ston quels ch'han. Quels ch'han buc, san buca dar. Jeu sun in pauper um.

Grond. Nus vein fom. Dei silmeins in tec gnagn.

Ranvèr. (Purschent a mintgin in toc peun.) Cheu veis. Quei peun dosta la fom bein avunda. Empredei de migliar mo cun mesa bucca da pign énsi. Jeu hai ê buca mintga di pardanonza. Ins maglia per viver, ed ins viva buca per migliar. Teni endament quei.

Grond. Jeu poss buca ruer quei peun. El ei memia dirs.

Ranvèr. Vus veis dents sco fier. Jeu poss ruer el, ch'hai bunamein buc in dent. Mirei cheu. (El arva la bucca tont sco 'l po.)

Maseun. Mo nus lein buca survignir mal ils dents, sco vus cun migliar de quei peun.

Ranvèr. Sche marsch giuedô! (El catscha els giuedo.)

Matatschs. (Avon e sin ésch.) Ranvèr! Ranvèr! Ranvèr! (Els tillan crappa e lena sin el; vulan ê bastunar el cun ina torta liunga.) Ranvèr! Smalediu ranvèr!

Ranvèr. (Prendent ina buis ord scaffa.) Spitgei in tec, bargada! (Laghiont sin els.) Fugi, ne ch' jeu setel giu vus! (Ils matatschs fuigian a grent.)

3. Scena.

Ranvèr. (Mettent la buis en scaffa) Ridiscent co ei van. Viver oz ha num vus. Ussa munglass ins dar pial e quagl. Ils paupers prendan gleiti mo raps e furtéms. Ei meritassen, ch'in dess nuot. Tgi che lavura buc, dei buca migliàr. Jeu fetschel il sogn e benediu propiest de dar a negin pli zitgei, ni danèrs ni raubas. (El semetta a meisa, pren giu il fazolet e maglia sco avon.) Uss ha il dent calau de tar mal. Gl'ei bein stau meglier de spitgar empau, che de quorer bein dabot tiel doctor. (Miront seniester.) Cheu vegn zitgi. Jeu sai gnanc finir mia tschavèra cumbien.

4. Scena.

(Il spazzatgamin intrescha seniester cùn scala e pigniel.)

Ranvèr. Tgei veis de far cheu?

Spazzatgamin. Ina biala damonda! Tgei fa il spazzatgamin?

Ranvèr. Miu tgamin drova buca de vegnir schubergiaus. Jeu hai strusch fatg fiug.

Spazzatgamin. Ton meglier. Sch'ei mia lavur fatga pli spèrt.

Ranvèr. Jeu pagel buca vus. (Prendent posiziun avon el.) Turnei anavos.

Spazzatgamin. Jeu hai l'obligaziun de schubergiar tuts ils tgamins. (El stauscha il ranvèr d'in meun e parta dretg.)

5. Scena.

(Emprem artavel intrescha seniester.)

Emprem artavel. Nu' ei gl' aug? (Miront dretg.) En cuschina. Mo sch' jeu vignessel sisu, nu' el ha ses lagugns. El vul adina esser in pauper um, mo suenter ver rafflau tonts ons, sto el ver ina stria rauba. (Ranvèr e spazzatgamin sescognan dretg.) Cun tgi sescogna gl' aug? El vegn perina cun negin. Tutt' la contrada numna el mo il ranvèr. Pigns e gronds fan beffas cun el, ch' ins sto tut seturpiar ded esser siu parents. A ses artavels schass el buca curdar in jes, quei stoda ranvèr! Per esser frar de miu bab eis el adina staus cun mei in maltchecatsch. Jeu hai buca d'engraziar ad el, ch' ei figiess mal en in egl. Speronza, ch' el mundi gleiti ellas caglias. Per quel bragia negin. (Ins auda a sescagnont dretg.) Jeu vi empruar de rabitschar el en mia casa. Sch' jeu sai tschintschar bein, fa el forsa si a mi tutt' sia rauba. (El cloma dretg.) Aug, nu essas? Tgei figieis leu?

6. Scena.

(Il spazzatgamin conta mintgatont duront questa scena.)

Ranvèr. (Intront.) Jeu pudess sturnir quei spazza tgamin. (Agl artavel.) Vegnas per mirar, sch' jeu seigi morts? Jeu hai buc el sen de murir eunc.

Emprem. Vus veis adina spir quêts. Jeu vegnel per mirar co ei va cun vus. Essas seuns? Jeu quétel che vus luvreies sur possa. In um vegl sco vus duess far biala veta.

Ranvèr. Hagies pli pauc quitau pils auters e pli bia per tetez. Biala veta lai far la signuria. In pau per um sco jeu sto segidar sco el po. La lavur ha purtau mei sin 70 ons. Jeu sundel eunc pli vescals e fermes che biars de quels giuvens zuffernai d'oz il di. Jeu fetschel quens de viver eunc ditg.

Emprem. Jeu sentel in grond mal co vus stueis semudergiar. Vus deis buca miez damogn cun las lavurs. Co leis segar e purtar e trer lena e perver e cuschinar adina tut persuls? Jeu vi far cun vus aschi bien sco jeu sai, sche vus leis vegnir tier mei.

Ranvèr. E tgi rugalescha mes funds? Schei murir mei avon che parter miu fatg.

Emprem. Vus veis adina spir quêts. Sco sche nus spitgassen vês, che vus muries. Vus veis fatg memia bien. Mo che vus vivies eunc ditg. Vos beins drovan nuota de vegnir parti. Els san vegnir rugalai comunablamein da vos parents.

Ranvèr. Quei stgass dar in bi ruglament. Enconuschas il proverbî: „Lavurs de cuminonza ein lavurs dil giavel.“? Mes beins massen gleiti alla calicutta. Na, na, quei fetsch' jeu buc. Va uss a casa, lavura, ils temps ein schliats. Mo cun patarlar vegn ei buca fatg lavur. Parents miserabels sco jeu hai ha negin. (Al spazzatgamin che conta.) Calei de burlir aschia, schiglioc dat il tgamin ensem. (Il spazzatgamin conta eunc pli fetg.)

Emprem. Eunc ina supplica, car aug. Il doctor ha termess il quen. (Mussont quel.) Curonta francs per

visetas a miu pauper affont per miert. Contas gadas ei quel siglius a vus entuorn culiez e ha numnau vus siu car e bien aug. Pagei vus quei quen. Jeu hai buca danèrs tochen la fiera che vegn.

Ranvèr. Ti eis in schlamper. Sas mai far de ver zitgei: (Turnont il quen.) Mira co ti fas. Jeu sun in pauper um. (Stuschont el giuedo.) Va e lavura.

Emprem. (D' in meun, partent seniester.) Smalediu ranvèr!

Ranvèr. Ins quora buca per mintga nuot tiel doctor. Jeu laschel ê pér a far mal. Mes parents fan si deivets senza schanetg. Jeu pagel buc in.

7. Scena.

(Il spazzatgamin intrescha dretg cun scala e pigniel.)

Spazzatgamin. (Intront.) Jeu hai fatg mia obligaziun, figiei ussa la vossa.

Ranvèr. Da mei survignis vus buca rap. Jeu hai declarau ordavont, ch' jeu paghi buc. Jeu sun in pauper um.

Spazzatgamin. (Mettent la scala giun pleun.) Vus essas in ranvèr. Grad ussa pageis vus 40 raps, (smanatschont cul pigniel.) ne ch' ei va mal cun vus. Jeu fetschel buca tupadats. (El smeina il pigniel per dar.)

Ranvèr. Jeu tgisel vus al mistral, sche vus tuccheis mei mo cul det pign.

Spazzatgamin. Gliez emporta nuot. Il mistral enconuscha vus bein avunda. Jeu sundel plein fulin, mo vus essas eunc pli tschuffs ch' jeu. Dei neu 40 raps. Entardei buca mei.

Ranvèr. Jeu dundel nuot.

Spazzatgamin. (Cargont el pil cavèz.) Jeu streungel vus si per las preits.

Ranvèr. En agid! En agid! En agid!

Spazzatgamin. (Schont liber el.) Jeu less bugient mirar tgi vegn en agid a vus. Ussa gri eunc pli fetg. (El carga el puspei.)

Ranvèr. (Grescha eunc pli fetg.) En agid! En agid! En agid!

Spazzatgamin. (Schont liber el.) Vus savesses grir tochen dameun mervegl che negin carstgeun muentass in pei per vus. Mai che vus pageis buca mei voluntariamein, tgis' jeu vus al mistral. Lez vegn franc a ranschar vus. Mo avon che prender comiau stoi jeu far a vus in tatà. (El fruscha culs meuns la vesta dil ranvèr, che quella vegn tut néra.) Vus essas in bien bien. Jeu hai schi bugient vus. (Partent seniester.) Stei bein. Sin seveser.

Ranvèr. Tgei fell jeu stoi migliar in entir di ora. Jeu sai buc, negin ha bugient mei. Tut fa per far a mi.

8. Scena.

(Secund artavel intrescha seniester cun siu matatsch, figliol dil ranvèr.)

Ranvèr. Spitgeis vês, ch' jeu mieri? Jeu poss eunc viver ditg.

Secund. (D'in meun.) Uss entscheiva la veglia léra. (Ded ault.) Vus aug essas in bi compogn. Danunder veis quella fatscha nera?

Ranvèr. (Spidont sil fazolet.) Il tschuf che va navent ei buc il mender. (Selavont cul fazolet.) Dameun selav'

jeu puspei. Nus auters savein buca ver vestas alvas sco las signuras che van en crotscha.

Secund. Jeu sun vignius per mirar, sche vus figiesses in survetsch.

Ranvèr. (D' in meun.) Quei entscheiva biebein.

Secund. Miu pign cheu, ch' ei vies figliol, ei spir talents. Il scolast e gl' augsegner ein schnueivel cuntents cun el. Nus schassen magari studiar el. (Al pign.) Nevè, che ti vesses tschaffen de studiar?

Figliol. Gie, jeu studiassel fetg bugient.

Ranvèr. Mo schei studiar el, sche vus veis danèrs detg avunda. Quei va tier a mi nuot.

Secund. Studiar custa. Vus saveis con daret nus vein.

Ranvèr. Figievas che vus vevas.

Figliol. (Sin ina enzenna dil bab.) Car aug padrin, schei studiar mei. Jeu vi franc esser engrazieivels persuenter. Jeu sundel vies figliol e vus essas miu padrin. Il bab ei paupers e vus essas rehs, schei studiar mei, car aug padrin.

Ranvèr. Jeu sun in pauper um. Va sco buob ad alp. Leu sas ti migliar peun e gromma. Gliez ei pli perdert che de rumper il tgau cun grec e latin. Jeu hai gudignau miu peun senza ver giu scolas. Ils auters ein nuota pli bials ch' jeu.

Secund. Vus essas in sgarscheivel carstgeun. Gron agid vein nus buca giu da vus.

Ranvèr. Vus parents lesses trer a mi il resti giu da dies. Sche vus figieis memia, lasch' jeu artar vus buca rap. Ussa mei a casa. (Bab e figliol partan sen- iester a bargient.)

Ranvèr. Quei fuss cummodeivel de saver studiar sin miu quen. Mes parents vegnan pli e pli gagliards.

9. Scena.

(In tat, debitur dil ranvèr, intrescha seniester cun 2 ne 3 affonts.)

Tat. (Intront.) Jeu stundel mal de buca saver pagar uon il tscheins. Tutt' la raccolta ei fallida. (Tat ed affons bragian.)

Ranvèr. Sche vossa raccolta ei fallida, ei la mia mademamein. Jeu sai ê buca viver mo cun l'aua tratga. Vus pageis il tscheins tochen dameun, ne ch'jeu prendel tuts ils frusts che vus veis mess sut.

Tat. Veigies misericordia cun mes paupers beadis. Els han ni bab ni mumma. Jeu vi far dir els paternos per vus.

Ranvèr. Ins sa buca pagar deivets cun paternos. Pagei il tscheins, ne prendeï tgei che vegn. Quei ei miu davos plaid.

Tat. (Partent seniester culs affonts a bargient.) Vegni, mes cars affonts, quel ha buca cor en siu tgierp.

Ranvèr. Jeu sun in pauper um e sai buca far grazias culla glieut. (Miront seniester.) Ridiscent, cheu vegn il mistral tut a current. (Clomont seniester.) Jeu pagel buc ils 40 raps. Buca creigien.

10. Scena.

(Il mistral intrescha seniester.)

Mistral. (Intront.) Sche fetsch'jeu metter vus en parschun tochen che vus veis pagau il pli davos cutrin. Tedlei, jeu vi tschintschar dus serius plaid. Vus essas la quolpa de biars puccaus en vischneunca. Tuts che numnan vus il ranvèr. Biars rian de schlup-

par co vus semudergieis tut persuls sil funds ed en casa. Auters schmaladeschan vossa ranveria giu funs gl' uffiern.

Ranvèr. Quei fa nuota nodas.

Mistral. Buca tgunsch. In ranvèr po vertir tut. Pertgei essas atgnamein sin tiara? Saveis rispunder alla emprema damonda dil catechismus?

Ranvèr. Jeu sundel sin tiara per pagar taglias e pustretschs. Tgi ha quita da mei, sch' jeu poss buca luvrar en 20, 30, 40 ons? Jeu sun in pauper um e stoi forsa murir in di dalla fom.

Mistral. Tedlei in tec. Vus essas in pauper um, mai che vus secarteis buca de guder quei che vus veis. Taglia pageis vus mo per 2000 francs. La glieut pretenda, che vus veies 30 ne 40 ga tont.

Ranvèr. (Trestamein.) Ei dat tuttina nauscha glieut. Ella vul buca crer, ch' jeu seigi in pauper um.

Mistral. En zaconts dis vegn la commissiun de taglia. Vossa rauba vegn scheziada pli manedlamein. Vos funs valan pli che 2000 francs.

Ranvèr. Ed ils deivets! Ils deivets! In tener-casa custa. Jeu hai ê trasô disclétg. Mia caura ei manida ora treis notgs.

Mistral. Encuri buc ella pli ditg. Il cavrèr ha anflau ella crappada silla pézza. Vus tgierlenteis ton vossa biestga gl' unviern, ch' ella po gnanc surviver la stad.

Ranvèr. Mirien, sch' jeu hai buca disclétg. (Bargient.) Mia caura ei crappada! Ei dat gronda breigia de trer si ina caura.

Mistral. Vus essas veramein in pauper um. (D' in meun.) Tgi sa, sch' jeu savess converter el cun in rampin? (Al ranvèr.) Jeu vi pagar ils 40 raps ord mia buorsa

Ranvèr. (Dabot.) Jeu pegliel Els pil plaid.

Mistral. Sut ina condiziun. Vus stueis mirar en veta tgei vos parents fan suenter vossa mort. Quei vul dir, vus stueis star morts in moment per mirar co vos parents sedeportan cu vus veis dau si il spért. Avon che schar metter vus el vaschi, leveis vus da mort en veta.

Ranvèr. Ed Els pagan ils 40 raps ord Lur buorsa?

Mistral. Gie.

Ranvèr. E lajan buca metter mei en parschun?

Mistral. Na.

Ranvèr. Jeu fetschel tgei ch' Els vulan.

Mistral. Jeu rasel ô la canêra, che vus seigies morts. Quei astg' jeu far senza dir manzognas, per tgei vossa olma ei morta daditg. Semettei cheu giun pleun. (Il ranvèr fa quei.) Senza dar enzenas de veta. Figiei vossas caussas en uorden. Jeu vegnel vonzei per mirar co ei stat. (Parta seniester.)

11. Scena.

Ranvèr. (Giun pleun.) Tgi vess ê detg, ch' jeu stuessi eunc far cumedia pér en mes vegls dis. Mia entira veta hai jeu buca gudignau 40 raps aschi levamein. (El seglia sin peis.) Jeu vess gleiti emblidau zitgei. (El tilla ord la tastga ina buorsa ed in cudischet.) Mia buorsa e miu cudisch de capitals astgan buca vegnir a meuns. Jeu vi zuppar els sut quella scaffa. (El fa quei.) Cheu enqueran ei buca mes scazzis. Jeu munglassel eunc zuppar differentas caussas. (Miront seniester.) Mo gl' ei memia tard. Ils parents vegnan. (El semetta en dies giun pleun.) Quels fan buca spitgar ditg.

12. Scena.

(Emprem artavel intrescha seniester a current.)

Emprem. (Intront.) Il ranvèr ei morts! Gl' entir vitg repetta quei clom. Mo sch' el ei morts! (Vesent il ranvèr.) Bravô! Cheu eis el sternius ora. El dat ni peis ni combas. Quella gada sto'l schar artar. (Miront seniester.) Cheu vegn miu cuserin tut a buffont. Ei fuss stau bien, sch' jeu vess pudiu rugadar la casa tut persuls.

13. Scena.

(Secund artavel intrescha dabot seniester cul figliol.)

Secund. (Intront.) Eis el propi morts?

Emprem. (Mussont sil ranvèr.) El ei morts e stat morts.

Secund. Quei ei ina damonda. El secrei ton nuot de migliar, ch' el sa beinmaneivel mo ver survigniu mal.

Emprem. Nus lein far ina emprova. Sch' el ha eunc in tec flad el venter, seregegria el dabot. (El grescha ellas ureglias dil ranvèr.) Vos artavels ein cheu! Els partan vies fatg! (El zacuda il ranvèr. Omisdus rian da schluppar.) Buca tema. El ei franc vi de tschei meun.

Secund. El ei buns navent. Per quel purtein nus buca malacurada. Nus lein dir al caluster de cavar la fossa 3 meters a funds, ch' el survegni tratsch avunda.

Figliol. Pauper aug padrin, jeu stun mal per tei.

Secund. Gliez porta neu. Pil bien ch' el ha fatg!

Emprem. (Al secund.) Ussa teidla, cuserin, tgei jeu ditgel. Nus stuein esser mals. Nies aug pagava taglia mo per 2000 francs. El ha franc dapli.

Secund. El po ver, per quei ch'ins sa, 100 ne 150,000.

Emprem. Sche la commissiun de taglia vegn sisu con el veva, pudein nus pagar suenten in tschuat mellis al cantun. Per quei lein nus parter l'jerta senza schar vegnir ora sut con nus vein artau.

Secund. Ti has rischun.

Emprem. (Al figliol.) Teidla, ti pign. Va dabot tiel scrinari. Di ad el de far in vaschi aschi sembel e bienmarcau sco pusseivel. El deigi prender guottas aschi liungas, (el muossa con liungas.) ch'igl aug possi buca siglientar gl'uvierchel, sch'el vegn vivs. Cu ti tuornas, fai dar gl'ustier in liter vinars sin quen dils artavels. Quora dabot. (Figliol parta seniester)

14. Scena.

Emprem. Tgi sa nu' gl' aug ha zuppau ses scazis? Gl'emprem lein nus volver ô sias tastgas. (Els semet-tan en schenuglias e fan quei.) Nu' ha' l la buorsa? Nigliu. (El vegn ord la tastga cun enzitgei enta pugn.)

Secund. Tgei has enta pugn? Lai ver.

Emprem. Nuot.

Secund. Ti vul far hocus pocus. A ti fid' jeu buca dalla bucca toch' il nas.

Emprem. (Mussont il cunti.) Tgei vul far scandels per in toc cunti nausch. (El metta el en sia tastga.) Nies aug lai artar nus mellis, buca mo de quellas traplas. Tgi sa nu' el ha il cudisch de capitals? (Els sesaulzan.)

Secund. Forsa en scaffa. (El arva quella.) En cheu duvrein nus buca d'encurir. Zitgei de vaglia ha el franc mess sut siara. (Els urentan la truca.) Ils lagugns savessen esser en quella truca. Nu' ei la clav?

Emprem. (Prendent il marti giud meisa.) Nus duvrein nuota clav. (Els siglientan la truca cul marti.) Tgei uorden ei en cheu? (Els tillan ora calzès. tschops, camischas, caultschas, capialas, cazettas, ruogs, tutt' rauba vedra. Il davos in lenziel cun ina rusna d'in meün.) In aug sco nus vein ha negin. El ha tenu en salv tut per ses parents. (Alzont il lenziel.) Quei ei in hazer bien lenziel. Cun quel lein nus cuvierer gl'aug. El sa mirar atras quella rusna co nus bargin per el. (Els rian.)

Secund. Nus lein alzar el sin beun. Quei sa daventar senza ceremonias. Tschappa el per combas e meuns. (Els strameinan, dent vusch, il ranvèr sil beun giu funs il teater e cuvieran el cul lenziel rut, aschia ch'el sa ver tut quei che sepassa tras la rusna.)

Emprem. Ussa schai nies car e bien aug en bara. (Al ranvèr.) Veseis co nus, vos artavels, negein bunamein ellas larmas che nus bargin? Sin quest mund vevas vus mo cruschs e travaglias. Ussa ruassei en paisch! Ha, ha, ha!

Secund. Ha, ha, ha!

15. Scena.

(Il figliol intrescha seniester cun vinars e glasins.)

Emprem. (Emplenent ils glasins.) Questa notg lein nus far puschègn en uorden. Nies aug ha spargnau, ch'ei cunvegn de beiber e migliar detg avunda.

Emprem e Secund. (Figient viva.) Viva! Viva!
(Els beiban sur tgau ora, empleneschan e svidan ils glasins duas ne treis gadas.)

Secund. (Al figliol.) Tscheu. Beiba ê in.

Figliol. Jeu vi buc. Il scolast ha detg, ch' il vinars lavaghi il tschurvi. Ussa duvreis vus buca mei? Jeu mundel ed enquerel flurs per far in matg de metter silla crusch digl aug padrin. (Parta seniester.)

Emprem. Lein buca terglinar pli ditg. Glieut savess dar neutier. Nua lein ir gl' εμπrem? Proba-blamein ha el ses lagugns sin combras. (Els partan dretg.)

16. Scena.

Ranvèr. (Betta il lenziel e vegn giu dal beun.) Tgei caussas jeu stoi mirar cun mes agiens égls e tedlar cun mias atgnas ureglias! Quels lufs en pial-nuorsa! Co ei savevan far bel bel toch' jeu vivevel. Ina liunga veta sund' jeu semudergiaus per schar far beffas e gomias mes agiens artavels. (Ins auda canêra sin combras.) Co ei scadeinan scaffas e truccas! (Mussont sil vinars.) Jeu hai mia entira veta strusch secartiu de beiber in glas vinars. E mes artavels beiban entirs liters sin miu quen. (El svida il liter giun pleun ed emplenescha el culla aua dil ruog.) Silmeins deigien ei far viva mo cun aua. (Ins auda canêra.) Stei, ei vegnan a rumplanont dallas scalas giu. Dei ritscheiver els sin peis ne en dies? Jeu hai entschiet la cumedia e vi ê finir ella. (El semetta sin beun e secuviera cul lenziel.)

17. Scena.

(Emprem e secund artavel intreschan dretg cun de tuts uordens: caultschas, calzès, camischas, rodas, sessels canastras etc.)

Emprem. Quei savess vilentar la crappa! Nus vein anflau ni danès ni capitals, nuot auter che quellas hudras. (Els fieran tut da meun dretg giun pleun.)

Secund. Jeu pudessel sesfar. In aug miserabel sco nus vein sedat ei buca sut las steilas. Ei fuss nuota stau memia, sch' el vess dau enta meun tut siu fatg avon che murir, quei schmalediu ranvèr, ch' jeu stoi dir.

Emprem. Toch'el viveva, stuevan nus saltar entuorn el sco de saltar sin ovs, sinaquei ch' el fetschi buca si sia rauba ad auters. Ussa ch' el sto schar artar tut, savein nus nuota grau ad el persuenter.

Secund. (Al ranvèr.) Schei: „Jeu sun in pauper um.“ En veta savevas vus buca repetter quei avunda. Repettei quels plaids eunc suenter la mort.

Emprem. Ranvès ed engarscheuns selajan guder pér cu els han schau la pial. (Emplenent ils glas.) Lein schar viver nies aug per miert.

Emprem e secund. (Fan viva.) Viva! Viva! (Els beiban sur tgau ô e fan tshéras tut surstadas.)

Emprem. Tgei vinars?!

Secund. Aua spira!

Emprem. Zîtgi ha fatg cheu ina filistucca. Emporta nuot. Nus figiein purtar in auter liter. Mo ussa stgein nus buca piarder temps. Ils ranvès zuppan bugient lur scazis giu funs la casa. Lein urentar ils tshalès. (Omidus partan dretg.)

Ranvèr. (Seuvia il tgau e stat sin sè.) Quei vegn

tut el petgen! Jeu laschel artar vus buca rap, striadira che vus essas! Stei, cheu vegn zitgi. (El stat en dies e se cuviera.)

18. Scena.

(Il tat intrescha seniester cun ses beadis.)

Tat. Gnanc ina glisch brischa spella bara. Aschi rehs essan nus ê cu nus murin. Mes cars affonts, vus veis enconoschiu quei ranvèr. El quintava de viver 1000 ons sin tiara. Dalla ranveria vess el tratg giu la pial ad in plugl. Tgi sa co gl'ei ju cun el duront il truament? Ussa fuss el gidaus cullas almosnas, ch'el ha buca dau als paupers, pli bia, che culla rauba, ch'el ha schau a ses artavels. Ussa fuss el leds, sch'el vess rimnau scazis, ch'ils artavels san buca prender. Seigies misericordeivels, sche vus leis contonscher misericordia. Cun la mesira, che vus mesireis ô, vegn ei mesirau ent. Avont ch'ir lein nus dir dus paternos per quei pupratsch. (Els semettan en schenuglias.)

19. Scena.

(Emprem e secund artavel intreschan dretg cun in schambun, ina mignucca, in stêr pieun ed in tschagrun.)

Emprem. (Intront al tat.) Tgei veis de far cheu?

Tat. Nus schein paternos per vies aug.

Emprem. Nies aug drova nuota paternos.

Tat. Vus musseis pintga carezia per vies aug, che lai artar vus in tschuat.

Secund. Nies aug lai artar nus in quex. El ei adina staus in pauper um. Mei per vies fatg. Nus vein fitchentas pli impurtontas. (Tat e beadis partan seniester.)

20. Scena.

(Ils artavels tschentan las raubas sin meisa.)

Emprem. Cheu ein ils scazis anflai giun tschalèr: Caschiel spir tgireuls, pischada tut rontscha, tschagrun plein sgamada, carn surtratga da vermeneglia — quei schmalediu ranvèr ha pli bugient schau ir en mal sias maglias, che schar vegnir tier ellas a ses paupers parents.

Secund. Jeu vess mai cartiu che nies aug fuss staus in de quels. Sch' el lai buc artar danès e capitals, mund' jeu gnanc ad el suenter bara.

Emprem. Pér ussa stund' jeu mal, ch' jeu sun jus adina schi bufatg entuorn el. Sch' ei fuss uss, less jeu dar sil schumber ch' el teness endament. (Agl εμπrem.) Mai che nus vein buc anflau auter, lein nus entscheiver a parter quei che nus vein. Oz mobillas e restis. Dameun casa, muvel e funds. Puschmeun danès e capitals che vegnan neunavont. (Prendent l'ura giud la preit.) Quella ura ei mia. Gl' aug ha detg ch' jeu sappi prender ella cu 'l seigi morts.

Secund. Quei ei buca pusseivel!

Emprem. Pertgei buc?

Secund. Perquei ch' el ha mai patertgau vida murir. (El sdrappa l'ura orda meun a tschel e metta ella si meisa.) Quella ura stat cheu. Nus tergiein la sort.

Emprem. (Cargont in sessel vignius giud combras.) Quei sessel prend' jeu. Ti sas prender tschel.

Secund. (Alzont tschei sessel.) Tschel ha rut ina

comba. Ti vul ir culla féffa e schar a mi mo la méffa.
 (De vilau.) Quei vertesch' jeu buc. Mai che ti eis aschi
 malruschaneivels, mund' jeu cul schambun e stêr pieun.
 (El carga il schambun.)

Emprem. Ed jeu dei secontentar cul caschiel e
 tschagrùn?

Secund. Jeu fetschel mo sco ti has fatg. Ti vul
 ir cun tut. Jeu prendel in advocat e dretgel tut
 ch' ei petga fug.

Emprem. Ed jeu prendel dus advocats. (Cargont
 il schambun.) Dai neu il schambun! (Els sestillan ferm.)

Secund. Jeu sundel aschi bein siu nefes ed hai
 aschi bein d' artar in mun sco ti.

Emprem. Ti has tratg su avunda toch' el era vivs.

Secund. (De vilau.) Ti eis in bigliaf. Jeu hai nuòta
 giu dad el pli che ti.

Emprem. (Tergient pil schambun.) Lai dar il scham-
 bun, anibutscha dat ei garniala.

Secund. O gliez lein nus mirar. Jeu hai ê pugns.
 (Els secargan e lajan dar il schambun giun pleun.)

Emprem. Ti scroc!

Secund. Ti schlamper!

Ranvèr. (Siglient giu dal beun.) Spitgei, jeu vi dar
 freid, bargada che vus essas! (Ils artavels fuigian sen-
 iester a grent.)

21. Scena.

(Il ranvèr pren buorsa e cudischet ora sut la scaffa.)

Ranvèr. Artavels dil gianter! Els han fatg grad
 sco la mattatschaglia. Quel ch' ei il pli maltschec
 tratga ded esser il pli perdert. (El semetta a meisa e
 maglia schambun.) Jeu vi secrer, pil grau ch' ei san.

Jeu sai nuota ch'jeu hai saviu esser aschi tups sco jeu sun staus. Sin ina exposiziun de tapaloris vess jeu franc tratg gl'emprem premi. Casa, muvel e funs eran nuot avunda. Ei levan eunc danès e capitals. Mes artavels ein vivi dalla speronza e san murir dalla pleronza. (El pren plema, tenta e puppi ord scaffa e semetta a scriver vid la meisa.) Jeu fetschel miu testament. Els deigien survignir buca rap. Ton grau san ils jasters era. (El scriva vinavont.)

22. Scena.

(Il mistral intrescha seniester bein buffatg.)

Mistral. (Spluntont sil schuvi al ranvèr.) Tgei figieis cheu?

Ranvèr. (Surdont il pupi.) Miu testament. Mo legien.

Mistral. (Legia ded ault.) „Il suttascret testamentescha cheutras sia entira facultat el valzen de 75000 francs“ — (el dat il tgau) — a buns intents.“ (Turnont il pupi.) E tgei resta a vos artavels?

Ranvèr. Nuot. A lezs lasch'jeu buca rap.

Mistral. Vus figieis buc endretg de privar vos artavels de tut lur jerta. Els ein aschi paupers e han aschi de basegns. Vus essas obligai de schar ad els la gronda part de vossa rauba.

Ranvèr. O sch' Els vessen viu tgei tschontschas e smanis ei han fatg!

Mistral. Ei han fatg sco la biestga. Mo buc emblidei: Carezia schendra carezia. Maltschecadat schendra maltschecadat. Vos parents vessen giu pli che basegns de vies agid. Mo vus veis tractau els sc' in paltrun tochen vus eras vivs. Perquei veigies nuota

per mal sch' els han schmalediu vus cu vus eras morts. Sche vus vesses gidau els, sco ei fuss stau giest e dueivel, tochen vus eras vivs, vessen els benediu vus cu vus eras morts. *Vus* empudeis tut ensemen. *Vus* essas il paltrun grond. Aschi ditg che vus veseis buc ent quei, ei vossa conversiun buca completa.

Ranvèr. (Fixont il mistral.) Gie. Els han rischun. Jeu sun il paltrun grond. (Semettent a scriver.) Il testament sto vegnir midaus. Mes artavels deigien ver lur quotta. Mo ils paupers astgan ê buc ir o cun nuot. Gl' ei buca memia bauld ch' jeu fetschi zitgei per els. (Surdont il pupi al mistral.) Fetschien enconoschent, ch' jeu seigi seconvertius dil tutta tatg. (Mistral parta seniester cul pupi.) Gl' ei ver. Jeu empos tut. Mo quei astg' jeu buca schar corscher mes parents, schiglioc fussen ei eunc leds de ver maltractau mei. E confirmar ils schliats en lur nauschadat e malezia ei ina fetg schliata ovra.

23. Scena.

(Il figliol intrescha seniester.)

Figiol. Car aug padrin, il bab fa rugar per pardun. El ei vignius a casa tut a bargient e nus tuts vein bargiu cun el.

Ranvèr. Jeu pardunel nuot. El ha fatg memia maltschec.

Figiol. O gliez stuesses vus pardunar, sch' el vess fatg eunc pli maltschec. Gl' augsegner ha detg, ch' ins stoppi pardunar als pli gronds inimitgs, aschi glioc vegni ins buc enta parvis.

Ranvèr. Sch' enzitgi bastunass tei silla mort, senza rischun, pardunasses ti?

Figliol. Fa bien ch' jeu pardunass. Jeu vi buc ir egl uffiern. Neve, ch' jeu astgel dir al bab, che vus veies pardunau?

Ranvèr. Di al bab ch' jeu fetschi flucs cun mes parents.

Figliol. Vus veis fatg bucca de rir. Aug padrin, vus essas buc aschi vilai sco vus figieis parer.

Ranvèr. Mettei buc! Fai vegnir immediat mes parents. (Figliol seniester.) Miu figliol ha il tgau sisum. Ei fuss don de schar ir a piarder in talent aschia.

24. Scena.

Ranvèr. Cheu stoi jeu far empau uorden. Ei vesa ô sco en ina teuna de laders e morders. (Cargont l'ura.) Jeu vi pender si l'ura. (El fa quei.) Mes parents ston saver con tard ei gl'ei. (El pren schambun, caschiel e stêr pieun.) Las maglias vi jeu purtar on cuschina. (Partent dretg.) Il davos ein ei secargai pella carn surtratga da vermeneglia.

25. Scena.

(Il scrinari intrescha seniester cul vaschi e tschenta quel si dretg giu sil funds.)

Scrinari. Il ranvèr ei buca cheu en bara. Forsa on tgamanada ne sin combra. (Clomont dretg.) Hé, artavels! Jeu sun vignius cul vaschi. (El dat in griu.) Il ranvèr va pella casa entuorn! (Partent dabot seniester.) Jeu hai viu siu spért.

26. Scena.

(Il ranvèr intrescha dabot dretg.)

Ranvèr. (Cloma seniester.) Buca fugi. Jeu sun buc in spért. Mo turnei. (Tier sesez.) Ei gida nuot. El sa cumpatg buc eunc, ch' jeu hai mo fatg cumedia. (Miront sil vaschi.) Quei vaschi banduni buca mia casa. El dei far endament a mi ch' jeu stoi murir. Gl'ei fetg salutari de patertgar vid la mort. Ord spir quitau per viver in mument sin tiara, hai jeu emblidau l' entira perpetnadat. Il sur canoni ha giu rischun de perdagar ussen dumengia: „Biars carstgeuns dessen la veta per encurir ina caura piarsa, mo fan buca tec cas per schar ir al giavel lur olma immortala.“ Jeu sun ê staus in de quels. (Miront seniester.) Mes parents vegnan cheu vi. Tgei tscheras ei fan. Sco quels che vegnan pendi vid la fuortga. Ei ston ê ver la cunzienza che morda.

27. Scena.

(Emprem e secund artavel intreschan seniester tut sfracai.
Figliol suonda.)

Secund. (Stuschont gl'emprem ent dad esch. Va ti ordavont. Ti has pli bia curascha. (Els stattan sil teater senza dir in plaid. Gl'emprem mira gagliardamein. Il secund fruscha giu las larmas cul fazolet.)

Ranvèr. (Sunter ver fixau els ina buna uriala.) E pi? (Pausa.) Tschintschei, mituns! Enson eras vus nuota schi schenai. Ei fuss don e puccau de schar artar vus in soli rap. Pli maltschec che quei che vus veis fatg vesses vus buca saviu far cun mei.

Secund. (Bargient.) Quei ei ver. Nus vein buca

tractau vus endretg e vegnin pli lunsch cun renconuscher nies entiert.

Ranvèr. Jeu sai buca che vus stgeis eunc comparer avon mes egls!

Emprem. Jeu da mia vart mundel nuot en schenuglias avon vus. Vies secontener ei staus buca tec pli bials ch' il nies.

Ranvèr. Quei astgas ti dir a mi en bucca?

Emprem. Jeu fetschel nuota guoter per dir quei a vus. Gl' ei bien che vus saveies ina gada tgei vos parents tratgan. Pervia de mei saveis vus far si vossa rauba, sco vus veis smanatschau tschien gadas, a tgi che vus leis. Jeu hai tratg vi mia familia tochen uss senza vus. E zaco va ei ê dacheudenvi.

28. Scena.

(Ils matatschs paupers intreschan seniester.)

Grond. (Intront.) Ranvèr convertiu! Dei a nus dus raps.

Ranvèr. (Dont a tuts danès.) Cheu veis. Ussa rugeis vus mai pli adumbatten.

Matatschs. (In denter l' auter, cun legerment,) Tschun francs! Juhé! Ussa vein nus bugient vus! Ussa schein nus mai pli buschias a vus! Ussa tergiein nus mai pli crappa sin vus:

Emprem. (D' in meun.) El croda d' in extrem en l' auter.

Secund. (D' in meun.) Sche quel fa aschia vein nus gleiti artau.

29. Scena.

(Mistral, scrivani, tat, beadis, figliol ed ina roscha vischins intreschan seniester. Quels che tschontschan pauc ne nuot secolocheschan sil funds.)

Mistral. Cars conburgeis! Jeu sai portar ina legreivla nova. Nies ranvèr ei seconvertius e daven-taus nies benefactor. Mirei tgei testament el ha fatg. (El legia.) „Il suttascrèt, testamentescha cheutras 5000 francs alla parvenda, 5000 alla scola, 5000 agl institut ded orfens, 5000 als paupers de mia vischneunca.“

Vischins. Bravo! Bravo! Bravo!

Secund. (Bargient.) Ussa vonza ei nuot a nus!

Mistral. Bein, bein! Ei vonza eunc de bia. Il ranvèr convertiu ha ina facultat de 75000 francs.

Artavels e vischins. (In denter l'auter, cun in smer-vegl.) Ah! Ah! Pusseivel! Jeu hai tertgau! Nevé ch' jeu hai giu rischun?

Ranvèr. (Als artavels.) Jeu pagel suenter la taglia al cantun, sinaquei che vus stueies buca scaldar peis ina gada per mei. Dal reminent perdun' jeu a vus tut quei che vus veis falliu encunter mei. (Als vischins.) Mes vischins, vus veis enconoschiu mia ranveria. Jeu vi sespruar de reparar il scandal ch' jeu hai dau. Con-ventireivels jeu sun ussa de saver far dil bien. (Al tat.) Tat, a vus schengeg' jeu il tscheins d'uon, e sche la raccolta fallescha, era quel d'in auter on. Sch' jeu fussel propi staus morts, vess jeu eunc giu il meglier agit da vus. (Miront entuorn.) Nu' ei miu figliol?

Figliol. (Ch' era sepiars ella fuola, seglia neutier.) Cheu sund' jeu:

Ranvèr. Empermettas ded esser e restar bravs e pulits?

Figliol. (Dent il meun.) Jeu empermettel sontgamin.

Ranvèr. Sche lasch' jeu studiar tei.

Figliol. (Seglia videneu a cantont.) Gl' aug padrin lai studiar mei. Trulalala! D' atun mun sil gimnasi! Trulalala! (El stauscha enten il siglir videneu senza fraud il ranvèr.)

Secund. (Turziont el.) Ti maltschec! Ti has fatg mal agl aug padrin!

Figliol. Oh, igl aug padrin parduna tut. (Al ranvèr.) Nevé? (Il ranvèr aulza il figliol sin bratsch e tegn el in moment.)

30. Scena.

(Il spazzatgamin intrescha seniester a current.)

Spazzatgamin. (Intront, al ranvèr.) Figiei ê si zaconts mellis a mi. (Carinamein.) Jeu tegn che nus seigien eunc in tec parents:

Ranvèr. Na, parents essan nus buc. E zaconts mellis sai jeu ê buca far si a vus. Mo mintga gada che vus schubergieis miu tgamin, pag' jeu a vus dubla taxa.

Mistral. Nus vein tuts d' engraziar pauc ne bia al ranvèr convertiu. Jeu envidel ent vus de cantar ad el in viva. (Il mistral intonescha „El vivi ditg“ suenter la melodia de „Er lebe hoch“, Heim, chor viril. Tut il pievel conta. Il ranvèr fruscha giu las larmas cun siu fazolet tgietschen. Tier la secunda strofa: „El vivi bein“ croda la tenda.)

